

Kvarteret Cepheus innan saneringen

Grillska huset vid Stortorget med böljande takgavel, grannen Bullkyrkan, gamla Nummerlotteriets hus på Svartmangatan 9, källaren Fimmelstängen på Kindstugatan 14 (numera krukmakeri) i vilken skalden Lasse Lucidor blev nedstucken till döds efter ett krogbråk 1674, det vackra Hans Bartels hus på Själagårdsgatan 2 och Köpmangatans södra huslänga där Konsum hade sin lilla affär in på 70-talet, samtliga ingår de i kvarteret Cepheus, kvarteret som samfundet Sankt Erik (Stockholms sekelgamla hembygdsförening) lät totalsanera i mitten av 1930-talet.

Cepheus, Gamla stans största och kanske äldsta kvarter, bestod fram till saneringen 1936-38 inte bara av de i mångt och mycket medeltida huskropparna längs Svartmangatan, Kindstugatan och Köpmangatan. Hela det triangelformade kvarterets gyttiga inre var till trängsel fyllt av gamla nedgångna skyl, magasin, torrdass, verkstäder och flerhundraåriga, omoderna, dåligt underhållna hyreshus med fuktiga, mörka, trånga lägenheter, en del utan elektricitet, vissa även utan vatten och avlopp.

Feta rättor sprang i sicksack på gårdarna. I kvarterets tre sunkiga ungarshotell fick den utomstående besökaren kväljningar av odören även i de rum som var utvädrade och nystädade. Pilsnerkaféerna var många, liksom pilsnergubbar-

na. Hela stadsdelen var förfallen. "Riv Gamla stan" var rubriken på en artikel i arkitekternas tidskrift Byggmästaren hösten 1934.

Men Samfundet Sankt Erik ville annorlunda trots de ekonomiska riskerna. AB Stadsholmen bildades. Samtliga hus i kvarteret (utom ett par i östra delen, som förvärvades senare) köptes upp. Husen tömdes på hyresgäster och sommaren 1936 revs hälften av alla hus (gårdshusen) i kvarteret.

Gathusen moderniserades. Planteringar, träd, buskar, stenlagda gångar och små dammar förvandlade den nyskapade gården till den behagliga (om än för utomstående stängda) park den är än i dag.

Inte många minns hur det såg ut före saneringen av Cepheus. Men i morgon, på samfundet Sankt Eriks 100-årsfest i Stadshuset i närvaro av hovets huvudpersoner, blir det förmodligen tillfälle för de invigda att betrakta en minutiöst utförd av samfundet beställd modell av kvarteret Cepheus som det såg ut före saneringen med alla påbyggda oregelbundna hus, murar och prång.

Konstnären Göran Josephzohn har jobbat med modellen sen i november och med hjälp av gamla fotografier och arkitekten Albin Starks ritningar (från de noggranna uppmätningarna i kvarteret som gjordes i början av trettio-talet inför rivningarna) rekonstruerat byggnad för byggnad, skyl för

skjul i "Märklinskan" 1:87.

De små husen är gjorda i tunn björkplywood och maso- nit, sandspacklade och målade med akrylfärg. Gatsstenarna på

trottoarerna är utskurna med skalpell. "Ett pillgöra, jag höll på att bli tokig", berättar Gö- ran Josephzohn.

Det är inte utan att man i dag

vid betraktandet av Göran Jo- sephzohns modell (som kanske hamnar på stadsmuseet så småningom) beklagar den "hårdhänta" 30-talssanering-

en. Men det är för sent. Gjort är gjort.

Lars Epstein
lars.epstein@dn.se
08-738 19 64

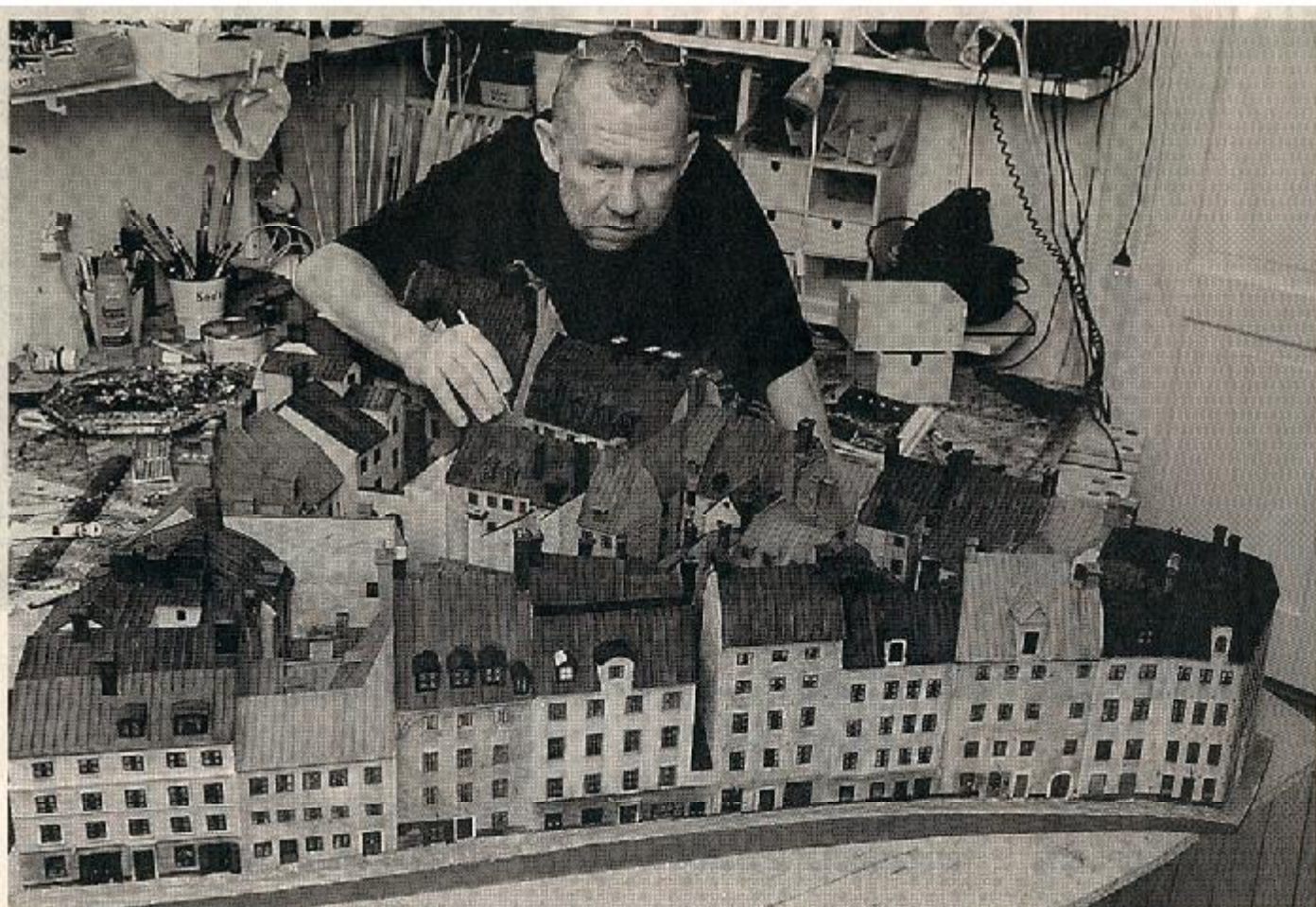

FOTO: LARS EPSTEIN

Pillgöra. Göran Josephzohn vid sin modell av kvarteret Cepheus i Gamla stan före saneringen för 65 år sedan. I förgrunden Kindstugatan. I det tredje huset från vänster låg källaren Fimmelstängen där skalden Lasse Lucidor stacks till döds en augustinatt 1674.